

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Bevilaqua Béla dr.*

Cím: *A Pilvax-kávéház régi bútorai*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp

(Hely)

1928. 1. 4.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

640.24

Hely

"Pihlat"

Idő

"1928"

Személy

A Pilvax-kávéház régi bútorai

Írta: Dr. BEVILAQUA BÉLA

A Petőfi Társaság Szilveszter napján emléktáblával jelölte meg a régi, históriás emlékü kávéház jogfolytonossági és telekkönyv-utódjaként elismert mai kis „Pilvax”-kávéházat. Ezzel a Petőfinek és korának szóló kegyelettel kapcsolatban nem lesz érdekes ség nélkül való a régi kávéház bútorainak elsősorban a politikai-történelmi és irodalomtörténelmi nevezetességű „Közvélemény Asztalának” kérdésével foglalkoznunk. A kegyelettel őrzött bútorokhoz tudniillik bizonyos tévedések kapcsolódnak. Ezeknek gyöngéd kézzel való lefejtése oly szelíd műtét, mely a szóbanlévő relikviák morális értékét le nem szállítja; csak kellő helyére állítja. A morális érték emlékeinek mi sem árt jobban, mint a hozzájuk csapódott legendaképletek. Ezeknek fájdalommentes, kozmetikus leoperálása kötelesség. A legendák szépek, még ha nem is igazak, hiszen ha igazak, akkor tények s nem legendák. A nem igaz tények azonban nem legendák, hanem — tévedések.

Közismert tény, hogy a világ minden múzeumában vannak kegyeleti relikviák, melyekről az elemi stíluskritika foszlatja le a legendát. Ilyen eset éppen a napokban játszódtott el a M. Kir. Hadtörténelmi Múzeumban Görgy Artúr két daguerrotype-je körül. Dr. Strasser Richárd, a kiváló katona-kosztümtörténelmi műgyűjtő egy egykorú daguerrotype-t ajándékozott az intézetnek, melyen egy honvédtisztszoport szerepelt kéztük egy a Görgy ismert vonásait, kezdő kópasztságát, szemüveget, szóval a sztereotíp Görgy-portrét mutató list. Az

egyik tiszt idős leányának hiteles levele bizonyította az arcképek személyazonosságát. Aggházy Kamill igazgató azonban kétségbeesés a portré hitelességét, mire egészen véletlenül Paczka Ferenc festőművész özvegye ajándékából előkerült a *tényleg hiteles* Görgy-daguerrotype.

Mi most már a helyzet a Pilvax bútoraival.

A bútorok

A szóbanlévő berendezési darabok a következők:

1. *Egy márványasztal* (márványlap és tartószerkezete) Papp József újpesti kávéstulajdonában.
2. *Egy márványasztal* (márványlap és tartószerkezete) Papp József újpesti kávéstulajdonában.
3. *Két tükör*: ugyanott.
4. *Két olajfestésű arckép* (Petőfi és Jókai) Papp József kávéstulajdonában a Budapesti Kávéosok Ipartestülete székházában.
5. *Két biliárdpárkány* a Petőfi-Házban.
6. A „Tizenkét Pont” egy példánya a kávéosok székházában.
7. *Egy szekrény* Papp József újpesti kávéstulajdonában.
8. *Egy márványtábla*, jelenleg az új Pilvax-kávéházban.

Ezek a tárgyak egészen a régi ház lebontásáig, 1911 augusztus 1-ig, vagyis a régi kávéháznak az eredeti helyen történt megszűnéséig állandóan használatban voltak. Papp Jenő kávéos a többi berendezési tárgy eladása után az 1. sz. alatti asztalt a *Petőfi-Ház*nak, az 5. sz. alatti párkányokat ugyanannak, a 4. és 6. sz. tárgyakat a kávéosok *székházának* adta, a 2., 3., 7. alattiakat kegyelethől magának tartotta meg. A 8. sz. alatti tábla a mai kávéházban van elhelyezve. Mindezen tárgyak *hitelességének* — tehát annak a kérdésnek, vajjon ezek 1848 március 15-én a történelmi nevezetességű kávéházban *ott lehettek-e vagy sem* — az

a mértéke: megfelelnek-e azok az 1848 tavasza előtti bútorstílusoknak, *igen-e vagy nem?*

E kérdésekhez másodlagosan oly tények, illetve irodalmi tények is járulnak, melyek éppen a szóbanlévő tárgyakra vonatkoznak és pontosan az ellenkezőjét igazolják, mint amit a közkeletű vélekedés tart a tárgyakról.

A stíluskritika

1., 2. *A márványasztalok*. Mindkét darab teljesen azonos. Lapjuk rózsaszínes, alkalmasint ruszka márvány; átmérőjük 150 cm. Tartószerkezetük: négy lábú, öntöttvas oszlop, a tetejére szerelt primitív lakatosmunkájú tartókör, melyet a négy lábba szélfutó oszlopaljba négy vasrúd rögzít. Az öntöttvas-asztalláb minden kétséget kizáróan *késői, a hetvenes évek végéről, a nyolcvanas évek elejéről való stílustalan és igen rossz faktúrájú öntvény*, a gyári vasöntvények legszomorúbb idejéből való. Ez a korszak a nemes formakincs hagyományosságát végképpen feladó bécsi gyáripár korszaka. Az asztalláb rossz rajzú, naturális kiképzésű borostyánlevélszerű, anyagszerűtlenül és a tartószerkezet architektónikus, szerkezeti ele-

meinek tudomásulvétele nélkül elképzelt habarék. A lábak izelt madárlábszerű képződmények, modern rajzú griffkormányokba mennek át.

Ez az öntvény nem a negyvenes évekből való. A negyvenes évek iparművészete még a tisztaság jegyében alkotott és stílusos volt. Vasöntvények már ebből az időből is vannak, azonban még ezek is a nemesebb formakincsel dolgoznak. A márványlapnak, mint asztallapnak megjelenése már ott van az olasz renesszánszban is, főleg elefántesont, teknőshéj és lapis lazuli beakasztású konzolokon. (Incrustata.) A márványasztalnak használata a negyvenes években anyagszerűen hozta magával az asztal-

nda 1926 — 8891

váz tartószerkezetének vasanyagát, ez azonban gazdaságos, anyagszerű, vasat mutató és vasat el nem hazudó nehéz szerkezet volt. Stílusa az ilyen merevségekre alkalmas puritán, komor, rómaiás, etruszkos, görögös, egyiptomias empireban *vasszerű* stílust talált. Ismeretesek e korszak *öntöttvas-ágyai*, melyek vasban ugyanazt a komolyvonalú római kerevetformát mutatják, melyet a korszak fában dolgozó asztaloseredetű ágyai. Ez az a kihajló elejű és hátú ágy, amit a műkereskedői argot per „*Napoleonágy*“ és per „*Recamier*“ nevez: Vernet *Horace* és *David* ismert festményei s a róluk készült metszetek nyomán. A *vasstílus* a napoleoni háborúk után is megjelent, egyrészt a hadjárat alatt elpusztult és felhasznált bronzanyag pótlékául, másrészt a háború utáni leszegényedés, valamint a hadiszállítások révén olcsót, de izléseesebbet igénylő kispolgári társadalom kielégítésére. (Ugyanez ismétlődött meg 1849 után is.)

A vasszékony azonban csak az ötvenes években kezd terjedni. Főleg a *munkácsi vasgyár* öntötte ezeket, eleinte még igen jó s még a kaszárnyai kályhákban is kifejezett jó empire-os stílusban. E vasöntvényeknek jó és bő iparművészettörténeti irodalma van. A köztudat ezt a márványasztalt tartja az úgynevezett „*Közvélemény Asztalának*“, illetőleg úgy kívánja tudni, hogy Petőfi Sándor erre a márványasztalra állott fel, amikor a „*Talpra magyar*“-t 1849 március 15-én elszavalta. Ugyanerre az asztalra lépteti fel a köztudat Jókait is

Ezzel szemben az az igazság, hogy a „*Közvélemény Asztala*“ régimódi faasztal volt, hogy erre a márványasztalra aligha állhatott fel Petőfi, illetve, hogy igen valószínű, miszerint a kávéházban lévő biliárdasztalra állott fel.